

Recerca en comunicació i procés català

Carlota M. Moragas-Fernández
Marta Montagut Calvo

Grup de Recerca en Comunicació Asterisc
Departament d'Estudis de Comunicació
(Universitat Rovira i Virgili)

Al present capítol es fa una revisió de la recerca en comunicació elaborada durant aquests anys convulsos, on el procés o conflicte català ha esdevingut un mirall excepcional per copsar dinàmiques discursives; relacions entre periodistes, mitjans de comunicació, polítics i ciutadania; característiques i mutacions del sistema mediàtic; l'impacte de les xarxes socials en l'articulació del conflicte; el rol de la premsa estrangera en la construcció mediàtica de la crisi, o la tendència a l'espectacularització de la política i les seves implicacions en termes de salut democràtica.

MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M.; MONTAGUT CALVO, Marta (2019): "Recerca en comunicació i procés català", a CIVIL I SERRA, Marta; LÓPEZ, Bernat, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 6, pàg. 269-290. ISSN 2014-2773. Disponible a incom.uab.cat/occ/informe

Catalunya es troba en un procés polític de llarg recorregut caracteritzat per un alt nivell de conflictivitat institucional i social

.....

1. Introducció¹

Catalunya es troba en un procés polític de llarg recorregut caracteritzat per un alt nivell de conflictivitat institucional i social. El paper que des de 2012 i fins a l'actualitat han jugat els diferents actors de l'esfera pública, amb especial protagonisme de polítics i mitjans, ha generat un creixent interès de l'acadèmia per les implicacions dels processos comunicatius en el conflicte.

Sembla haver-hi un consens entre investigadors de diversos àmbits sobre el punt d'inflexió que suposa la sentència de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya en el desenvolupament del conflicte (SERRANO, 2013: 542), que surt publicada el 27 de juny de 2010. Com bé indica Guibernau (2014: 14), el moviment nacionalista català no era majoritàriament independentista i apostava per propostes alternatives —des del federalisme fins a la negociació del model autonòmic—, que eren comuns a una gran majoria de partits polítics catalans. Això comença a canviar a partir de les eleccions autonòmiques de 2010, que guanya Convergència i Unió (CIU). En la campanya, i amb la sentència com a teló de fons, alguns partits tradicionals fan virar el seu discurs i comencen a aparèixer opcions polítiques com Solidaritat per la Independència (SI) que, tot i ser minoritàries, indiquen el creixement del moviment proindependència més enllà del seu partit polític de referència, Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Aquest creixement també es veu reforçat per l'activitat d'associacions com Òmnium Cultural o pel naixement de l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) (ORDEIX, GINESTA, 2014), que seran les entitats que vertebraran la protesta ciutadana a través d'actes i manifestacions multitudinàries. Tampoc cal oblidar que la crisi econòmica, que havia començat a mostrar la seva pitjor cara el 2008, aguditza la percepció de greuge en relació amb les balances fiscals, que passa a ser un tema encara més polèmic i central en les agendes polítiques, una qüestió altament sensible que també ajuda a alimentar els posicionaments independentistes (GUIBERNAU, 2014).

El fet que el Partit Popular (PP) guanyi les eleccions generals de 2011 complica encara més la situació. La seva posició política respecte a Catalunya era especialment refractària a qualsevol reforma territorial (LIÑEIRA, CETRÀ, 2015: 263). La incapacitat per trobar una solució política i negociada al conflicte generat per la sentència del Tribunal Constitucional fa que algunes de les formacions que plantejaven aquesta sortida negociada perdin l'hegemonia en el panorama polític català a favor d'un sobiranisme que virarà cap a l'independentisme l'any 2012, especialment després de la massiva manifestació de l'Onze de Setembre. De fet, les eleccions de novembre de 2012 poden considerar-se l'inici del procés polític català, tal com indiquen Orriols i Rodon (2016). És en aquell moment quan, institucionalment i més enllà de la mobilització ciutadana, les premisses d'una possible independència són assumides en els programes electorals d'altres actors polítics, amb especial rellevància de CiU, que veu en la causa independentista un nou camí per recuperar l'hegemonia política i la legitimitat del partit, molt tocat llavors per casos de corrupció.

Per tant, i en aquest context, veiem com un dels primers objectius del nou govern convergent és l'organització d'un referèndum sobre la

1. Aquest text s'ha elaborat en el marc del Grup de Recerca en Comunicació ASTERISC (Universitat Rovira i Virgili), dirigit per Jordi Farré Coma, reconegut com a grup consolidat de recerca per la Generalitat de Catalunya per al període 2017-2020 (referència 2017 SGR 360).

independència de Catalunya. Liñeira i Cetrà (2015: 262–263) indiquen, en la línia d'experts en Dret Constitucional com Jaria (2015) o Tudela (2016), que la Constitució Espanyola no contempla la possibilitat d'un referèndum d'autodeterminació, i que això suposava, com s'ha pogut comprovar, un impediment legal més que notable si no es produïa una reforma constitucional que ho permetés. Tot i així, i després de diversos intents de legislar i negociar un referèndum legal, el 9 de novembre de 2014 diverses organitzacions civils, a qui el govern català dona suport manifest, organitzen una consulta popular amb la participació de prop de dos milions i mig de persones (un 36% de la població). Tot i que la consulta no tenia caràcter vinculant, va ser interpretada pel sobiranisme com una demostració de força i legitimitat política. En canvi, el govern espanyol va aprofitar la baixa participació i la manca de legalitat per parlar de la presència d'una Catalunya "silenciosa" i antiindependentista que era majoritària (ORRIOLS, RODON, 2016). Aquesta divisió social marcada pels actors polítics subratlla un procés de polarització que encara s'accentua més a la convocatòria d'eleccions que segueix el 9-N, el 27 de setembre de 2015, on es produeix una substitució de l'eix esquerra-dreta pel nacional com a eix hegemònic. Bona mostra d'això és l'aparició de la coalició proindependentista Junts pel Sí (JxSí), formada tant pels partits nacionalistes (CiU i ERC) com per personalitats de la societat civil, algunes estretament vinculades a Òmnium Cultural i l'ANC. La intenció d'aquesta formació política era agrupar el vot proindependència i forçar el caràcter plebiscitari dels comicis. Tot i que aquesta formació conjuntament amb la Candidatura d'Unitat Popular (CUP) van aconseguir la majoria d'escons, el percentatge de vot assolit només va arribar al 48%. Aquestes dades, lluny de clarificar o desactivar el conflicte, van provocar que gran part de l'oposició qüestionés el caràcter plebiscitari de les eleccions, al mateix temps que l'argument de la majoria parlamentària era que els comicis havien suposat un mandat democràtic per avançar cap a la independència.

Les tensions al Parlament català a l'hora de constituir el govern sorgit de les urnes després de les eleccions no només es produïen entre els favorables i els contraris a la independència, sinó també entre les mateixes forces independentistes, amb especial rellevància de la CUP, que va condicionar el suport a la investidura del nou president de la Generalitat al fet que no fos Artur Mas, el líder convergent. D'aquí que s'investís Carles Puigdemont, aleshores alcalde de Girona i més conegut per la seva trajectòria periodística² que per la seva tasca política com a diputat. La principal promesa del govern sorgit de les eleccions de 2015 va ser la celebració d'un referèndum d'autodeterminació en un termini de 18 mesos. Amb el nou curs parlamentari, al setembre de 2017, s'aproven en el Parlament català la Llei 19/2017, de 6 de setembre, del referèndum d'autodeterminació (DOGC, 06–09–2017) i altres mesures legislatives que preveïen una eventual victòria del "sí" i una transició cap a la constitució d'un estat propi, tot i l'oposició frontal de les formacions contràries a la independència, que consideren que l'aprovació d'aquestes lleis suposa una vulneració de l'ordre legal vigent. Des de les sessions del 6 i 7 de setembre al Parlament fins a l'1 d'octubre, el nivell de conflictivitat política i social no para de créixer, especialment després de diverses detencions d'alts càrrecs de la Generalitat i de l'escorcoll de

2. Fou el primer director de l'Agència Catalana de Notícies (ACN), i director general del diari *Catalonia Today*.

Hi ha una data que suposa un abans i un després del conflicte, l'1 d'octubre de 2017. De forma diferent a la celebració de la consulta participativa del 9 de novembre de 2014, el Govern espanyol va ordenar a les forces de seguretat que atuessin les activitats de preparació del referèndum de l'1 d'octubre, així com la seva celebració

diverses instal·lacions privades, d'oficines públiques, com el cas de la conselleria d'Economia el 20 de setembre, i de l'intent d'irrupció a la seu de la CUP, fets que van provocar concentracions ciutadanes massives de protesta pel que el sobiranisme considerava una ingerència il·legítima de l'Estat en l'autogovern català.

Però si hi ha una data que suposa un abans i un després del conflicte, aquesta és l'1 d'octubre de 2017. De forma diferent a la celebració de la consulta participativa del 9 de novembre de 2014, el Govern espanyol va ordenar a les forces de seguretat que atuessin les activitats de preparació del referèndum de l'1 d'octubre, així com la seva celebració, en compliment d'allò disposat pel Ple del Tribunal Constitucional en admetre a tràmit els recursos de l'Advocacia de l'Estat en relació amb la Llei del referèndum. L'ús de la repressió durant la jornada de l'1 d'octubre va ser condemnat el dia 3 en una vaga general definida com a "aturada de país" segons l'entitat Taula per la Democràcia. La vaga va ser convocada per la CGT, conjuntament amb tres sindicats més —Coordinadora Obrera Sindical (COS), Intersindical-CSC i Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC)—, i va tenir també el suport dels sindicats majoritaris —CCOO i UGT—, a més d'organitzacions socials com Òmnium o l'ANC, i patronals com PIMEC o Cecot. La seguiria l'aprovació en seu parlamentària amb data 27 d'octubre de dues resolucions; la primera assumia (sense aprovar) la declaració d'independència signada fora de l'hemicicle pels 72 diputats de JxSí i la CUP el dia 10 d'octubre i rebutjava l'aplicació de l'article 155 que s'estava debatent al Senat, mentre que la segona acordava que el Parlament declarava l'obertura del procés constituent. Com que el text aprovat el 27 d'octubre va ser una resolució, estava mancat de caràcter normatiu i/o vinculant i no va arribar a aparèixer publicat ni en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya (BOPC)* ni en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC)*.

El mateix dia el Senat va aprovar l'aplicació de l'article 155 de la Constitució, que implicava la dissolució del Parlament, i el Govern de Mariano Rajoy va convocar eleccions autonòmiques per al 21 de desembre de 2017. Mentrestant, el dia 16 d'octubre s'havia decretat presó incondicional comunicada per a Jordi Sánchez i Jordi Cuixart, líders de les organitzacions ANC i Òmnium Cultural, respectivament, acusats d'un delictes de rebel·lió per part de la Fiscalia i de sedició per part de l'Advocacia General de l'Estat pels fets de 20 de setembre. Aquestes detencions van precedir les dels membres del Govern Joaquim Forn, Oriol Junqueras, Dolors Bassa, Josep Rull, Jordi Turull i Raül Romeva, i la de la presidenta del Parlament, Carme Forcadell, així com la decisió de marxar a l'estranger de Carles Puigdemont, Lluís Puig, Meritxell Serret, Toni Comín, Clara Ponsantí, Marta Rovira i Anna Gabriel, definits per les forces independentistes com a exiliats polítics.

Els resultats de les eleccions del 21-D renovaven, amb dos escons menys, la majoria del bloc independentista, i Ciutadans (Cs) esdevenia primera força política al Parlament. Tanmateix, les diferències sobre el projecte polític i la impossibilitat que Puigdemont pogués ser investit de nou president van provocar l'allargament de la investidura fins al mes de maig. Quim Torra va ser, finalment, investit com el 131è president de

la Generalitat el 14 de maig de 2018. Gairebé quinze dies després, es produiria la moció de censura al Congrés dels Diputats que duria a un canvi de govern a Espanya. El socialista Pedro Sánchez es convertia, així, en el nou president del govern espanyol i es comprometia a dialogar amb el govern català. En el moment d'escriure aquestes línies s'està duent a terme el judici en relació amb la causa especial número 20907/2017 del Tribunal Suprem, conegut com "el judici del procés".

2. *Framing*, metàfores i anàlisi del discurs: la batalla del relat

El procés català ha generat una polarització política i social que es pot rastrejar a través dels discursos mediàtics i polítics, que han acompanyat, esperonat i definit un període convuls. Les perspectives teòriques i metodològiques per aproximar-se a la definició de la situació política catalana han estat diverses. Com s'apunta més amunt, la sentència de l'Estatut suposa l'inici d'un gir que ha transformat no només l'espai polític, sinó també l'espai mediàtic. El llibre *La mediatització del conflicte polític*, editat per Castelló (2012), recull aportacions interessants en relació amb la gènesi del procés català basades en una aproximació des del *framing* o la teoria de l'enquadrament, així com des de l'anàlisi crítica de la metàfora (CMA). Per exemple, la recerca de Capdevila i Ferran recollida en la publicació referenciada pren com a punt de partida el discurs de 2011 de l'expresident José María Aznar. Aquest planteja una construcció metafòrica del model territorial de l'Estat conceptualitzat com un "viatge". Aquesta metàfora és replicada en diversos diaris i "posa en moviment una realitat política que semblava més o menys assentada" (2012: 54).

Des del punt de vista del *framing*, hem de fer referència a les anàlisis acadèmiques sobre els discursos mediàtics que es van generar sobre la sentència de l'Estatut el 2010 (MONTAGUT, 2012a i 2012b; PERALES-GARCÍA, XAMBÓ, XICOY, 2012). En aquesta mateixa línia també cal esmentar la recerca de Toni Aira (2008) des de la teoria de l'establiment d'agenda (*agenda setting*) i també des de la teoria de l'enquadrament (*framing*), que rastreja la cobertura mediàtica de l'inici del procés de negociació de l'Estatut el 2005. En aquests estudis s'evidencia la presència d'un marc "sobiranista" majoritari en els discursos polítics i dels mitjans catalans que respon tant al desig d'un major autogovern com a la reivindicació de Catalunya com a nació (MONTAGUT, 2012a: 89). Fora de Catalunya, però, el discurs dels mitjans i de la classe política espanyola dibuixa el marc "constitucionalista", que es manté inalterat durant tota la crisi catalana i que en aquell moment planteja la sentència de l'Estatut com a necessària o fins i tot "laxa o insuficient" (PERALES-GARCÍA XAMBÓ, XICOY, 2012: 78). Aquesta polarització serà una característica *in crescendo*, especialment després de 2012, i anirà dibuixant dos relats diferenciats que acabaran confrontant l'independentisme i el no independentisme, tot i possibles matisos des de posicions més "fermes" fins a més "negociadores" (LEJARZA et al., 2015). També cal destacar tota una sèrie d'autors que s'han aproximat al conflicte català des del punt de vista de com els mitjans i els polítics construeixen les narratives

El procés català ha generat una polarització política i social que es pot rastrejar a través dels discursos mediàtics i polítics, que han acompanyat, esperonat i definit un període convuls

.....

**L'omnipresència
del discurs polític
no només es
produeix a través
de les fonts
que utilitzen els
mitjans, sinó
que també es
filtra a través de
la freqüència i
intensitat dels
cicles electorals
des de 2010**

.....

al voltant de la identitat nacional a través de conflictes culturals com el de les curses de braus (SORIANO, 2012; PERALES-GARCÍA, THOUVEREZ, 2014; THOUVEREZ, PERALES-GARCÍA, 2016) entre d'altres, apuntant a com el Procés no només s'ha construït sobre una base de polarització del discurs polític, sinó també sobre una base de construcció identitària que s'expressa a través del llenguatge que empren els mitjans (MONFERRER, BELLIDO, 2018) i que, en alguns casos, determina també la forma com els catalans hem emmotllat les nostres preferències en el consum de productes mediàtics durant el conflicte (VALERA-ORDAZ, 2018).

De fet, la gran manifestació de la Diada Nacional de Catalunya de 2012, que va suposar la primera demostració massiva i ciutadana de l'independentisme, també va generar un debat públic que va ser objecte d'investigació (XAMBÓ, PERALES, XICOY, 2014; ALONSO-MUÑOZ, 2014; CASTELLÓ, CAPDEVILA, 2015), així com també ho serien les successives mobilitzacions fins al 2017: la Via Catalana de 2013 (GILI, 2014; GILI, PONT-SORRIBES, RUIZ-COLLANTES, 2018), la Via Lliure a la República Catalana de 2015 (MORAGAS-FERNÁNDEZ, CAPDEVILA, 2017) o la Diada de 2016 —Estem a punt— (PALÀ NAVARRO, 2018). Els diversos autors apunten a dues característiques en els discursos sobre aquestes mobilitzacions: a) els marcs interpretatius dominants són els d'interès humà, conflicte o atribució de responsabilitat (ALONSO-MUÑOZ, 2014; GILI, 2014; PALÀ NAVARRO, 2018), i b) la cobertura mediàtica difereix en l'avaluació i el tractament dels actors protagonistes de la informació en funció de si aquesta cobertura és catalana o estatal. En el cas de TV3, per exemple, els manifestants són actors políticament actius, mentre que en els mitjans estatals són subjectes passius —d'aquí l'ús de metàfores relatives al domini conceptual de l'aigua, com ara “riuada” (CASTELLÓ, CAPDEVILA, 2015)— que estan sota la influència dels seus líders polítics, amb especial càrrega negativa cap a la figura d'Artur Mas (PALÀ NAVARRO, 2018: 42).

La cobertura mediàtica del 9-N incideix encara més en aquesta polarització entre mitjans estatals i mitjans catalans. Mentre els primers construeixen un marc de conflicte on l'element de la “il·legalitat” entra en la valoració negativa de la consulta i de l'acció de la Generalitat, els segons parlen, majoritàriament, de normalitat democràtica (BALLESTEROS-HERENCIA, 2015a; 2015b; 2017). La profusió de fonts institucionals i el protagonisme polític d'Artur Mas també generen una construcció discursiva negativa no només en la premsa espanyola sinó també en l'àmbit internacional, tot i que amb matisos en funció del país (PERALES-GARCÍA, PONT-SORRIBES, 2017; 2018). Aquest període alguns autors l'han denominat “la tardor catalana” (PONT-SORRIBES et al., 2016) i incideixen en la idea de l'elaboració d'un relat polaritzat en funció de l'eix nacional, una polarització que no només es manifesta en la cobertura de la premsa i la televisió, sinó també a través de les tertúlies, on s'evidencia la influència de l'argumentari dels partits polítics en el discurs dels opinadors.

L'omnipresència del discurs polític no només es produeix a través de les fonts que utilitzen els mitjans, sinó que també es filtra a través de la freqüència i intensitat dels cicles electorals des de 2010. La investigació en comunicació també ha revisat l'evolució de les campanyes electorals d'aquests anys i n'ha analitzat diversos aspectes que ens ajuden a

entendre l'articulació del conflicte català. Especialment rellevants són els estudis sobre *Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes* editats en el període 2010–2018 (CAPDEVILA, PONT-SORRIBES, 2012; PONT-SORRIBES, CAPDEVILA, 2014; CAPDEVILA et al., 2018). Si bé es tracta d'una sèrie de publicacions que segueixen la tradició iniciada el 1995 per Josep Gifreu, Francesc Pallarés i Jordi Pericot amb la voluntat d'analitzar en profunditat les eleccions al Parlament, els darrers volums presenten una oportunitat única per veure com un context polític canviant ha incidit en aspectes com la planificació de la campanya electoral per part dels partits (OBRADORS et al., 2012; MAURI, CORTIÑAS, 2014; RAFFIO et al., 2018), les enquestes publicades per la premsa durant el període de campanya (VERGE, BESALÚ, 2012; BESALÚ, PONT-SORRIBES, 2014; BESALÚ, PERCASTRE-MENDIZABAL, PONT-SORRIBES, 2018) o la seva estratègia de comunicació persuasiva a través dels espots electorals (CAPDEVILA, PERICOT, 2012; MORAGAS-FERNÁNDEZ, CAPDEVILA, 2014; 2018). Els espots electorals també són utilitzats per Pujadas i Xifra (2014) per analitzar des d'una perspectiva semionarrativa la construcció de les relacions entre Catalunya i Espanya. Amb l'objectiu d'identificar i descriure l'evolució discursiva dels actors polítics en el transcurs del Procés, Moragas-Fernández, Montagut, Capdevila (2018) i Capdevila, Moragas-Fernández, Montagut (2019) han aplicat l'anàlisi crítica de la metàfora a la totalitat dels espots electorals emesos per les formacions que van obtenir representació en els períodes 2010–2015 i 2010–2017, respectivament. La recerca conclou que el marc metafòric que presenta la situació política catalana com un viatge o quelcom en moviment és majoritari entre els diferents actors polítics perquè és inclusiu (“ningú pot quedar enrere”, “caminem junts”, “la gent és el motor”, etc.), si bé en les eleccions del 21 de desembre de 2017 el marc del conflicte (“restar dempeus”, “plantar cara”, etc.) esdevé dels més utilitzats. Paral·lelament a aquestes publicacions destaquem el volum *Usos políticos de la metáfora. Medios, instituciones y ciudadanía en la definición de conflictos en la esfera pública* (CAPDEVILA, MORAGAS-FERNÁNDEZ, eds., 2019, en fase d'edició en el moment d'escriure aquestes línies), que recull, no només les narratives polítiques i mediàtiques construïdes sobre el procés, sinó també la percepció de la ciutadania sobre el conflicte, un treball emmarcat sota els estudis de recepció que signen Lorena Gómez-Puertas i Josep Espluga (2019).

El marc metafòric que presenta la situació política catalana com un viatge o quelcom en moviment és majoritari entre els diferents actors polítics perquè és inclusiu (“ningú pot quedar enrere”, “caminem junts”, “la gent és el motor”, etc.), si bé en les eleccions del 21 de desembre de 2017 el marc del conflicte (“restar dempeus”, “plantar cara”, etc.) esdevé dels més utilitzats

.....

3. Influència del sistema mediàtic en el relat del procés independentista

Quan parlem de la ductilitat del discurs polític per adaptar-se a les rutines mediàtiques i així conquerir espais en els mitjans, tant si els actors polítics actuen com a fonts informatives com si apareixen com a patrocinadors d'espais d'opinió, hem de considerar, obligatòriament, les característiques del sistema mediàtic català, que respon, igual que l'espanyol, al model de pluralisme polaritzat (HALLIN, MANCINI, 2004; 2017). Aquest model es caracteritza, entre altres factors, per l'estreta relació de dependència entre el periodisme i la política. Autors com Micó i Carbonell (2017) exploren, a través de l'anàlisi de 7.000 peces informatives, com el cas català no es mostra de forma neutral en els

**La polarització
entre ecosistemes
mediàtics segons
la cobertura
territorial,
l'alineament
polític dels
mitjans i la
conseqüent
construcció
discursiva són
factors que
ajuden a entendre
la dimensió
comunicativa del
conflicte polític
català**

.....

mitjans i com el seu tractament s'alineja de forma clara amb les opcions polítiques existents, validant l'anàlisi d'un *partisan media system*, és a dir, un sistema mediàtic altament polititzat. Les polítiques que van ajudar a construir l'ecosistema mediàtic català —la creació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, la incentivació de determinats mitjans o grups mediàtics a través de subvencions i/o publicitat institucional, les regulacions diverses sobre mitjans, etc.— ajuden a entendre com des del govern autonòmic, especialment durant els mandats de Jordi Pujol, es va optar per potenciar alguns mitjans catalans, tant públics com privats, com a eines de construcció nacional, i es va generar una interdependència entre el poder polític i els actors mediàtics, fet que ha derivat sovint en una instrumentalització dels mitjans en moments conflictius (PRADO, 2015; GUIMERÀ, 2016; 2018; GUIMERÀ, LO CASCIO, 2017). Tot i que aquests autors no parlen específicament del conflicte català generat a partir de 2012, la polarització entre ecosistemes mediàtics segons la cobertura territorial, l'alineament polític dels mitjans i la conseqüent construcció discursiva són factors exposats per aquests autors que ajuden a entendre la dimensió comunicativa del conflicte polític català.

En aquest context, Castelló i Montagut (2011) analitzen la interrelació entre periodistes i polítics a la ràdio catalana i espanyola amb la sentència de l'Estatut com a teló de fons i confirmen la lluita que s'estableix entre els periodistes i els polítics pel control de la informació i, sobretot, dels marcs interpretatius amb els quals es dibuixava el relat polític. Les dinàmiques dels professionals de la comunicació política a Catalunya també es reflecteixen en la recerca de Pont-Sorribes et al. (2018), que mostren una evolució de 2003 a 2012, on la comunicació política s'ha mostrat reticent al seu procés de postmodernització, tot i que l'arribada de les xarxes socials i una demanda de més implicació política per part de la ciutadania ha generat un canvi cap a noves dinàmiques de mediatització, especialment a mesura que el conflicte inclou més actors en la deliberació pública. En aquesta línia, Tàrrega (2017) també analitza, a través de la comparativa entre els sistemes mediàtics català i escocès, els models de relació entre els responsables de comunicació dels partits polítics i com el sistema mediàtic permet en més o menys mesura la intervenció política en el contingut informatiu. Així com a Escòcia la contaminació política dels mitjans és mínima, Catalunya mostra una interrelació intensa entre política i periodisme, especialment quan es produeix una situació tan políticament rellevant com la celebració (o l'intent de celebració) d'un referèndum d'autodeterminació.

4. Un procés 2.0. Les xarxes socials en el conflicte polític català

La recerca al voltant del paper de les xarxes socials en el marc de la situació política catalana és abundant, si bé els primers textos comencen a ser publicats a partir de l'any 2014. Es tracta d'un moment en què l'ús d'aquestes eines, tant des de la perspectiva d'usuari com d'instrument de comunicació electoral i institucional, ha assolit la maduresa necessària que permet donar lloc al debat al voltant de l'existència d'una esfera pública virtual i a l'estudi de les dinàmiques que genera la interacció entre perfils,

amb especial atenció al fenomen de la polarització (COLLEONI, ROZZA, ARVIDSSON, 2014).

Revisar les publicacions dedicades a l'anàlisi de la comunicació en xarxa en la situació política catalana ens permet concloure que Twitter esdevé la plataforma preferida pels acadèmics per estudiar les diferents dates clau del Procés. Es tracta d'una xarxa social que, a causa del seu caràcter obert, horitzontal i en xarxa (SUP PARK, 2013), concentra tots els atributs del Web 2.0 —la rapidesa, la naturalesa pública de la comunicació i la possibilitat d'interpel·lar els usuaris (@menció), d'enllaçar contingut extern i de debatre al voltant d'un tema (creant un *hashtag* o etiqueta) (AUSSERHOFER, MAIREDER, 2013: 292)— i es presenta com una eina que possibilita la deliberació entre polítics, mitjans i ciutadans, cosa que fa especialment interessant el seu estudi des del punt de vista de la comunicació política. D'aquesta manera, les campanyes electorals al Parlament de Catalunya de 2012, 2015 i 2017, la celebració de la consulta participativa del 9-N de 2014, l'anunci de la Llei del referèndum del 4 de juliol de 2017 o el referèndum de l'1 d'octubre de 2017 són *focus events* que han estat estudiats des de diverses aproximacions.

En l'àmbit de la morfologia de xarxes, cal destacar les aportacions de Di Bonito i Guerrero-Solé (2014) i Guerrero-Solé (2017) que apunten a una elevada polarització entre les comunitats de la xarxa de retuits (RT) en el que l'autor denomina "espai català de comunicació digital". D'aquesta manera, el debat 2.0 al voltant de les campanyes electorals de 2012 i 2015, així com durant el 9-N, presenta una estructura segmentada en clústers ideològics. Moragas-Fernández, Grau-Masot i Capdevila (2019), en el seu estudi sobre el debat a la xarxa entorn de l'anunci de la Llei del referèndum, indiquen que aquesta divisió també es dona entre aquells perfils que sobresurten en les diferents comunitats —els líders d'influència—, tant morfològicament com discursivament. Tanmateix, en la seva tesi doctoral, Grau Masot (2018) aporta resultats rellevants respecte a la formació de cambres d'eco (GRUZD, 2012). A partir de l'anàlisi de nou dates clau, des de l'anunci de la Llei del referèndum al juliol de 2017 fins als fets d'octubre del mateix any, l'autor constata que la morfologia de la xarxa varia quan el fet discutit transcendeix el posicionament basat en l'eix nacional, com per exemple en el cas de l'1 d'octubre. Balcells i Padró-Solanet (2016) assenyalen, en la seva recerca sobre les converses entre usuaris que segueixen els perfils de l'Assemblea Nacional Catalana i de Societat Civil Catalana, que aquelles heterogènies (on els costats oposats estan compromesos en un diàleg) solen ser significativament més llargues que aquelles homogènies (on tots els participants comparteixen la mateixa visió). Esteve del Valle i Borge-Bravo (2017) també posen en qüestió la polarització en la seva anàlisi sobre la relació entre els perfils de Twitter dels diputats al Parlament de Catalunya. Els autors expliquen que existeix polarització a la xarxa, però que les dades que evidencien aquesta polarització i que recull la recerca varien en funció de les capes d'interacció analitzades. Així, la xarxa de relació (mesurada a partir dels seguidors d'un diputat que formen part d'altres partits polítics) és la més polaritzada, mentre que les interaccions entre partits es veuen incrementades en la xarxa de retuit i de menció.

Revisar les publicacions dedicades a l'anàlisi de la comunicació en xarxa en la situació política catalana ens permet concloure que Twitter esdevé la plataforma preferida pels acadèmics per estudiar les diferents dates clau del Procés

.....

L'alta correlació entre les dades revelades per les coincidències a Twitter abans dels comicis i les de l'enquesta del CIS demostren que les xarxes poden actuar com un indicador del percentatge de votants indecisos

.....

3. El concepte *stateless nation* o *nation without state* (KEATING, 1996; 1997; GUIBERNAU, 1999) s'utilitza en ciència política per referir els casos d'Escòcia, el País Basc, el Quebec o Catalunya, entre d'altres. Es tracta d'una definició que no obvia que les nacions a les quals es fa referència s'ubiquen dins un estat, però que assumeix que no hi ha correspondència entre aquest i la nació en termes del que Kedourie (1985) o Gellner (2006) defineixen com a estat nació. En aquest sentit, Keating (1996; 1997) i Guibernau (1999) parlen de les *stateless nations* com aquelles nacions que, malgrat tenir el seu territori inclòs en les fronteres d'un o més estats, no s'identifiquen unívocament amb aquests estats. En aquestes nacions "the members [...] regard the state containing them as alien, and maintain a separate sense of national identity generally based upon a common culture, history, attachment to a particular territory and the explicit wish to rule themselves. Self-determination is sometimes understood as political autonomy, in other cases it stops short of independence and often involves the right to secede" (GUIBERNAU, 1999: 16).

En un estudi previ, Borge-Bravo i Esteve del Valle (2017) observen com es construeix la influència a Twitter en el marc de la política catalana i conclouen que, si bé les xarxes dels parlamentaris en aquest mitjà social reproduïxen lideratges en clau tradicional, la xarxa de retuit obre la porta a la generació de nous líders d'opinió més enllà dels líders oficials dels partits. Guerrero-Solé, Corominas-Murtra i López-González (2014) també revisen la qüestió de la influència en la investigació que van dur a terme sobre la capacitat predictiva de Twitter a partir de l'anàlisi de les coincidències de les comunitats de *retweeters* dels usuaris més influents en el cas de les eleccions catalanes de 2012. Comparant els resultats obtinguts a partir de l'anàlisi, per exemple, de la intersecció entre les comunitats de *retweeters* de CiU i ERC amb els de l'enquesta postelectoral del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) —que preguntava als votants que dubtaven entre dues formacions entre quines dubtaven—, els autors sostenen que l'alta correlació entre les dades revelades per les coincidències entre les esmentades comunitats abans dels comicis i les de l'enquesta del CIS demostren que les primeres poden actuar com un indicador del percentatge de votants indecisos i de les preferències dels electors respecte al suport a un partit o un altre i a les coalicions parlamentàries postelectorals.

El Procés també ha estat objecte d'estudi en l'anàlisi de Twitter com a instrument de campanya al servei de trets postmoderns de la comunicació política, com per exemple les estratègies de personalització (DI BONITO, 2015; PÉREZ-CURIEL, GARCÍA-GORDILLO, 2018) o l'ús del *hashtag* com a marc en la batalla pel relat (COROMINA, 2017). També en la recerca sobre el mitjà social com a font d'informació (LÓPEZ-MERI, 2015) o com a eina al servei de la paradiplomàcia (ERLANDSEN, 2018), així com en l'estudi de les rutines periodístiques multiplataforma (ALZAMORA, 2017) i del fenomen de la desinformació i les notícies falses (COROMINA, PADILLA, 2018). D'altra banda, autors com Carrasco, Villar i Tejedor (2018) i Perelló Sobrepere (2018) han analitzat la relació entre els moviments socials i les noves tecnologies en el context del referèndum sobre la independència.

Més enllà de Twitter, autors com López-Rabadán i Doménech-Fabregat (2018) i Coromina, Prado i Padilla (2018) s'han centrat en Instagram i Facebook per analitzar la gestió estratègica de les imatges polítiques en un context de crisi política i institucional —del juny de 2017 a l'abril de 2018— i l'ús de les emocions en les narratives de la campanya electoral del 21-D, respectivament.

5. El món ens mira? Altres perspectives d'estudi del procés català

En aquests darrers anys en què la situació política a Catalunya ha estat marcada pel debat al voltant del dret a l'autodeterminació i la possibilitat de convocar un referèndum vinculant sobre aquesta qüestió, la Unió Europea ha estat escenari d'un altre procés de secessió. Es tracta del cas d'Escòcia que, a diferència de Catalunya, té reconegut l'estatus de nació sense estat³ (GREER, 2007) i comença la negociació d'un acord per la convocatòria d'un referèndum sobre el futur constitucional del

país després de la victòria amb majoria absoluta de l'Scottish National Party (SNP). La comparativa entre les realitats escocesa i catalana ha estat treballada per diferents autors. Castelló i Capdevila (2013) ja van comparar el tractament mediàtic de les eleccions al parlament escocès de 2007 i al parlament català de 2006, moment en què es començava a gestar el conflicte. Més endavant, Perales-García (2014) reflexionava sobre identitat nacional i participació dels moviments socials en les dues nacions sense estat i sobre la continuïtat de la via independentista a Catalunya després de la victòria del “no” a Escòcia, i Castelló, León-Solís i O'Donnell (2016) van analitzar la mediatització del referèndum escocès a la premsa catalana i espanyola. Les dues realitats han estat també objecte d'estudi per Moragas-Fernández (2016), que detalla les estratègies narratives utilitzades pels actors polítics catalans i escocesos a Twitter durant dotze dates clau d'ambdós processos independentistes, així com la resposta de la ciutadania a aquestes narratives, i per Dekavalla i Montagut (2018), que utilitzen quatre reportatges emesos per diferents televisions catalanes i escoceses sobre les eleccions al Parlament de Catalunya de 2015 per elaborar una proposta teòrica sobre xarxes de *frames* metafòrics. Més enllà de la comparativa amb Escòcia, cal destacar la investigació de Castelló, Dhoest i Bastiaensens (2013) al voltant del tractament mediàtic dels conflictes polítics a Flandes i a Catalunya.

L'altra gran qüestió, si parlem d'altres perspectives sobre l'estudi del procés català, és la cobertura que la premsa internacional ha donat al conflicte. Kettner-Høeberg (2014) ha constatat que el diari danès *Politiken*, de la mateixa manera que els seus redactors, opta per informar del conflicte oferint context als seus lectors, i ho fa des d'una òptica que no és predominantment ni espanyola ni catalana. La construcció de la notícia sobre esdeveniments del procés polític català en els mitjans de comunicació escrits alemanys en el període 2010–2015 ha estat analitzada recentment per Marco Palau (2018). En aquest sentit cal destacar la recerca duta a terme per Perales-García i Pont-Sorribes (2017; 2018) i Pont-Sorribes i Perales-García (2018), que han analitzat la cobertura informativa —tant en gèneres d'informació, com d'opinió i interpretació— a la premsa internacional, prenent com a punt de partida la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut i els cinc anys posteriors fins a les eleccions al Parlament de Catalunya del setembre de 2015, en un estudi que es completa amb un treball etnogràfic a partir d'entrevistes als corresponents a Espanya dels diaris francesos *Le Monde* i *Le Figaro*, el nord-americà *The New York Times* i l'alemany *Süddeutsche Zeitung*.

6. A tall de conclusió

La revisió de la recerca feta des de la comunicació certifica que el conflicte català és un objecte d'estudi que resulta interessant i molt ric per analitzar discursos, relacions entre actors polítics i mediàtics, fenòmens relacionats amb la xarxa 2.0, etc. En un context tan petit com el català, es rastregen tendències comunicatives globals com la mediatització de la política, la polarització discursiva i la seva conseqüent espectacularització o la crisi de legitimitat del periodisme. Com hem vist, el Procés s'ha estudiat des de diverses perspectives. Des de la

El conflicte català és un objecte d'estudi que resulta interessant i molt ric per analitzar discursos, relacions entre actors polítics i mediàtics, fenòmens relacionats amb la xarxa 2.0, etc. En un context tan petit com el català, es rastregen tendències comunicatives globals com la mediatització de la política, la polarització discursiva i la seva conseqüent espectacularització o la crisi de legitimitat del periodisme

.....

El conflicte català no deixa de replicar tendències internacionals on la mediació periodística i el paper dels mitjans com a modeladors del debat es posa en qüestió i el poder dels professionals de la comunicació política, ja plenament immersos en la mediatització, té més capacitat que abans per marcar l'agenda i establir els marcs de la discussió pública

.....

tradició teoricometodològica dels marcs interpretatius (*framing*) s'han detectat marcs genèrics on el Procés ha estat narrat des de l'esquema narratiu del conflicte o l'atribució de responsabilitat. També s'han estudiat marcs específics en diversos moments clau a Catalunya que han acabat dibuixant, en línies globals, dos grans relats, l'independentista i l'unionista o constitucionalista. Altres aproximacions des de l'anàlisi crítica del discurs, de la metàfora, o la semionarrativa han aportat complexitat a l'anàlisi del discurs públic on les seleccions lèxiques i retòriques han contribuït a aquests espais discursius polaritzats alhora que han confirmat la permeabilitat del sistema mediàtic català entre actors mediàtics i actors polítics. Aquesta permeabilitat, estructural en un model comunicatiu amb una alta interdependència entre el periodisme i el poder polític, s'ha vist accentuada amb el paper clau de les xarxes socials com a element dinamitzador del debat i de l'acció política i l'increment del protagonisme de la ciutadania com a subjecte actiu del conflicte i del debat públic. Aquí el conflicte català no deixa de replicar tendències internacionals on la mediació periodística i el paper dels mitjans com a modeladors del debat es posa en qüestió i el poder dels professionals de la comunicació política, ja plenament immersos en la mediatització, té més capacitat que abans per marcar l'agenda i establir els marcs de la discussió pública.

7. Referències

AIRA, Toni (2008): *La construcció mediàtica de l'agenda política. El pes del màrqueting polític en les estratègies partidistes. El cas de l'enquadrament mediàtic de l'Estatut de Catalunya 2006* [En línia]. Barcelona: Departament de Comunicació (Universitat Ramon Llull). Data de defensa de la tesi doctoral: 27-05-2008. hdl.handle.net/10803/9209

ALONSO-MUÑOZ, Laura (2014): "El tratamiento en la prensa del movimiento independentista en Cataluña". *Sphera Publica* [En línia]. Múrcia: Universidad Católica de Murcia. Vol. 2, núm. 14, pàg. 104-126. bit.ly/2Y7EbEO

ALZAMORA, Geera (2017): "El periodismo multiplataforma de TV3 en Facebook sobre el 9-N: ¿prácticas intermedia o transmedia?". *Comunicació: Revista de Recerca i d'Anàlisi* [En línia]. Vol. 34, núm. 1, pàg. 83-105. bit.ly/2LmoL9V

AUSSERHOFER, Julian; MAIREDER, Axel (2013): "National Politics on Twitter". *Information, Communication and Society* [En línia]. Vol. 16, núm. 3, pàg. 291-314. bit.ly/2JyXM8M

BALCELLS, Joan; PADRÓ-SOLANET, Albert (2016): "Tweeting on Catalonia's independence: the dynamics of political discussion and group polarisation". *Medijske Studije Media Studies* [En línia]. Vol. 7, núm. 14, pàg. 124-141. bit.ly/2JLz0B4

BALLESTEROS-HERENCIA, Carlos A. (2015a): "El desafío inadvertido. La consulta sobre la independencia de Cataluña desde el marco informativo del conflicto". *Anàlisi. Quaderns de Comunicació i Cultura* [En línia]. Núm. 53, pàg. 48-64. bit.ly/2BJGnh

BALLESTEROS-HERENCIA, Carlos A. (2015b): “Naciones mediáticas. Los marcos informativos de la consulta sobre la independencia de Cataluña (9-N)”. *Doxa Comunicación* [En línea]. Madrid: Doxa Comunicación. Núm. 20, pàg. 161–183. bit.ly/2NZWeJg

BALLESTEROS-HERENCIA, Carlos A. (2017): “Siguiendo al flautista. Framing del independentismo catalán en las votaciones de 2014 y 2015”. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico* [En línea]. Madrid: Ediciones Complutense (Universidad Complutense de Madrid). Vol. 23, núm. 1, pàg. 307–323. bit.ly/2xN1jtD

BESALÚ, Reinald; PONT, Carles (2014): “Caracterització i legitimitat de les enquestes electorals a la premsa”, a PONT, Carles; CAPDEVILA, Arantxa, eds.: *Del carrer a les urnes: el dret a decidir, en campanya. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2012*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 259–290.

BESALÚ, Reinald; PERCASTRE-MENDIZABAL, Salvador; PONT, Carles (2018): “Les enquestes preelectorals a la premsa: pronòstics, tractament i legitimitat”, a CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles; BESALÚ, Reinald; MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M., eds.: *Eleccions de to plebiscitari. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2015*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 149–168.

BORGE-BRAVO, Rosa; ESTEVE DEL VALLE, Marc. (2017): “Opinion leadership in parliamentary Twitter networks: A matter of layers of interaction?”. *Journal of Information Technology and Politics* [En línea]. Vol.14, núm. 3, pàg. 263–276. bit.ly/2XJQs35

CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles, eds. (2012): *La campanya fragmentada. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2010*. Barcelona: Documenta Universitaria.

CAPDEVILA, Arantxa; PERICOT, Jordi (2012) “Estratègies persuasives en els espots electorals”, a CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles, eds.: *La campanya fragmentada. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2010*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 203–238.

CAPDEVILA, Arantxa; FERRAN, Elena (2012): “El ‘recorte de la autonomía’. Posicionamiento mediático ante las declaraciones de Aznar y Zapatero desde el análisis textual”, a CASTELLÓ, Enric, ed.: *La mediatización del conflicto político*. Barcelona: Laertes. Pàg. 39–60.

CAPDEVILA, Arantxa; MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M.; MONTAGUT, Marta (2019): “Viajes, juegos y guerras. Cómo los partidos políticos conceptualizan el proceso de independencia de Catalunya”, a PELLISSER, Nel·lo; OLEAQUE, Joan, eds.: *Mutaciones discursivas en el siglo XXI: la política en los medios y las redes*. València: Tirant Lo Blanch. Pàg. 113–149.

CAPDEVILA, Arantxa; MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M., eds. (En premsa): *Usos políticos de la metáfora. Medios, instituciones y ciudadanía en la definición de conflictos en la esfera pública*. Barcelona: Icaria. Data prevista de publicació: novembre de 2019.

CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles; BESALÚ, Reinald; MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M., eds. (2018): *Elecciones de to plebiscitari. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2015*. Barcelona: Documenta Universitaria.

CARRASCO, Rafael; VILLAR, Ernesto; TEJEDOR, Laura (2018): “Twitter como herramienta de comunicación política en el contexto del referèndum independentista catalán: asociaciones ciudadanas frente a instituciones públicas”. *Icono 14* [En línia]. Vol. 16, núm. 1, pàg. 64–85. bit.ly/2GgLsIh

CASTELLÓ, Enric, ed. (2012): *La mediatización del conflicto político. Discursos y narrativas en el contexto español*. Barcelona: Laertes.

CASTELLÓ, Enric; CAPDEVILA, Arantxa (2013): “Defining pragmatic and symbolic frames: newspapers about the independence during the Scottish and Catalan elections”. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico* [En línia]. Madrid: Ediciones Complutense (Universidad Complutense de Madrid). Vol. 19, núm. 2, pàg. 979–999. hdl.handle.net/20.500.11797/PC684

CASTELLÓ, Enric; CAPDEVILA, Arantxa (2015): “Of War and Water: Metaphors and Citizenship Agency in the Newspapers Reporting the 9/11 Catalan Protest in 2012”. *International Journal Of Communication*, Vol. 9, núm. 18, pàg. 612–629 bit.ly/2XSFWSa

CASTELLÓ, Enric; LEÓN-SOLÍS, Fernando; O'DONNELL, Hugh (2016): “Spain, Catalonia and the Scottish referendum. A Study in Multiple Realities”, a BLAIN, Neil; HUTCHISON, David; HASSAN, Gerry, eds.: *The Scotland's referendum and the media. National and international perspectives*. Edimburg (Regne Unit): Edinburgh University Press. Pàg. 159–172.

CASTELLÓ, Enric; DHOEST, Alexander; BASTIAENSENS, Sara (2013): “The mirror effect: Spanish and Belgian press coverage of political conflicts in Flanders and Catalonia”. *International Journal of Communication* [En línia]. Vol. 7, pàg. 1622–1640. bit.ly/2YbaXoq

CASTELLÓ, Enric; MONTAGUT, Marta (2011): “Journalists, reframing and partypublic relations consultants”. *Journalism Studies* [En línia]. Vol. 12, núm. 4, pàg. 506–521. bit.ly/2JB1rCU

COLLEONI, Elanor; ROZZA, Alessandro; ARVIDSSON, Adam (2014): “Echo chamber or public sphere? Predicting political orientation and measuring political homophily in Twitter using big data”. *Journal of Communication* [En línia]. Vol. 64, núm. 2, pàg. 317–332. bit.ly/2SkaECy

COROMINA, Òscar (2017): “The struggle for the story in political disputes. The case of the 9N 2014 participation process”. *El Profesional de la Información* [En línia]. Vol. 26, núm. 5, pàg. 884–893. bit.ly/2Y07gSE

COROMINA, Òscar; PADILLA, Adrián (2018): “Análisis de las desinformaciones del referèndum del 1 de octubre detectadas por Maldito Buló”. *Quaderns del CAC* [En línia]. Vol. 21, núm. 44, pàg. 17–26. bit.ly/2NYvdGe

COROMINA, Òscar; PRADO, Emili; PADILLA, Adrián (2018): “The grammatization of emotions on Facebook in the elections to the Parliament of Catalonia 2017”. *El Profesional de la Información* [En línia]. Vol. 27, núm. 5, pàg. 1004–1011. bit.ly/2JLzBmi

DEKAVALLA, Marina; MONTAGUT, Marta (2018): “Constructing issues in the media through metaphoric frame networks”. *Discourse, Context and Media* [En línia]. Vol. 26, pàg. 74–81. bit.ly/2JBI5yY

DI BONITO, Ilaria (2015): “Comunicación política, partidos y nuevo entorno digital. Estudio de las campañas electorales catalanas de 2010 y 2012 en la red”. *Hipertext.net* [En línia]. Núm. 13, pàg. 1–14. bit.ly/2JAYKBF

DI BONITO, Ilaria; GUERRERO-SOLÉ, Frederic (2014): “La campanya postmoderna: els partits en el nou entorn 2.0”, a PONT, Carles; CAPDEVILA, Arantxa, eds: *Del carrer a les urnes: el dret a decidir, en campanya. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2012*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 97–113.

ERLANDSEN, Matthias (2018): “Twitter as a tool of para-diplomacy: an exploratory cohort study based on Catalonia (2013–2017)”. *Revista Chilena de Relaciones Internacionales* [En línia]. Vol. 2, núm. 1, pàg. 211–231. bit.ly/2xRFvgc

ESTEVE DEL VALLE, Marc; BERGE-BRAVO, Rosa (2017): “Leaders or brokers? Potential influencers in online parliamentary networks”. *Policy and Internet* [En línia]. Vol. 10, núm. 1, pàg. 61–86. bit.ly/2Y0wXCF

GELLNER, Ernest (2006): *Nations and nationalism*. Oxford (Regne Unit): Blackwell publishing.

GILI, Ricard (2014): “‘El nacionalisme és això, un retorn a la tribu’: legitimació i deslegitimació de la Via Catalana a la premsa diària a través de l’anàlisi del enquadrament i les estructures semionarratives”. *Comunicació: Revista de Recerca i d’Anàlisi* [En línia]. Vol. 31, núm. 2, pàg. 93–113. bit.ly/2LYAFpN

GILI, Ricard (2018): *Els Mitjans de comunicació com a legitimadors o deslegitimadors d’un projecte polític per mitjà dels frames i les estructures narratives: el cas del procés català en el període 2006–2015* [En línia]. Barcelona: Departament de Comunicació (UPF). Data de defensa de la tesi doctoral: 22–12–2017. www.tdx.cat/handle/10803/460895

GILI, Ricard; PONT-SORRIBES, Carles; RUIZ-COLLANTES, Xavier (2018): “Combinación de frames y estructuras narrativas: una nueva propuesta metodológica aplicada a la Vía Catalana 2013”. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico* [En línia]. Madrid: Ediciones Complutense (Universidad Complutense de Madrid). Vol. 24, núm. 2, pàg. 1301–1320. bit.ly/30FXUJv

GÓMEZ-PUERTAS, Lorena; ESPLUGA, Josep (en premsa): “El discurso de la ciudadanía: apropiación y recreación de metáforas y narrativas sobre el proceso de independencia de Cataluña”, a CAPDEVILA, Arantxa; MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M., eds.: *Usos políticos de la metáfora. Medios, instituciones y ciudadanía en la definición de conflictos en la esfera pública*. Barcelona: Icaria. Data prevista de publicació: novembre de 2019.

GRAU MASOT, Josep Maria (2018): *Les xarxes d'influència i de construcció d'Opinió Pública a Twitter. El cas del procés d'independència de Catalunya: Des de l'anunci de la Llei del Referèndum fins als fets d'octubre* [En línia]. Tarragona: Departament d'Estudis de Comunicació (URV). Data de defensa de la tesi doctoral: 24-07-2018. hdl.handle.net/10803/664742

GREER, Scott L. (2007): *Nationalism and self-government: the politics of autonomy in Scotland and Catalonia*. Albany (Nova York, EUA): State University of New York Press.

GRUZD, Anatoliy (2012): “Investigating political polarization on Twitter: A Canadian perspective”. *Internet, Politics, Policy 2012: Big Data, Big Challenges?* [En línia]. Oxford (Regne Unit), 20-21 de setembre. bit.ly/2L96Jb8

GUERRERO-SOLÉ, Frederic (2017): “Community detection in political discussions on Twitter. An application of the retweet overlap network method to the Catalan process toward independence”. *Social Science Computer Review* [En línia]. Vol. 35, núm. 2, pàg. 244-261. bit.ly/2XUjuLi

GUERRERO-SOLÉ, Frederic; COROMINAS-MURTRA, Bernat; LÓPEZ-GONZÁLEZ, Hibaí (2014): “Pacts with Twitter. Predicting voters' indecision and preferences for coalitions in multiparty systems”. *Information, Communication and Society* [En línia]. Vol. 17, núm. 10, pàg. 1280-1297. bit.ly/2SgKS29

GUIBERNAU, Montserrat (1999): *Nations without states: political communities in a global age*. Cambridge (Regne Unit): Polity.

GUIBERNAU, Montserrat (2014): “Prospects for an independent Catalonia.” *International Journal of Politics, Culture, and Society* [En línia]. Vol. 27, núm. 1, pàg. 5-23. bit.ly/2O76Aau

GUIMERÀ I ORTS, Josep Àngel (2016): “La reformulació del modelo de televisión de proximidad en el contexto de la crisis económica en Cataluña (2008-2014)”. *Observatorio (OBS*)* [En línia]. Vol. 10, núm. 2, pàg. 129-149. bit.ly/30DdkhI

GUIMERÀ I ORTS, Josep Àngel (2018): “El papel de la comunicación en la construcción nacional de Cataluña: Jordi Pujol y la instrumentalización política de los medios (1968-1989)”. *Historia y Política* [En línia]. Núm. 40, pàg. 363-387. bit.ly/2LVRqII

GUIMERÀ I ORTS, Josep Àngel; LO CASCIO, Paola (2017): “Políticas de comunicación y liderazgo político en democracias mediatizadas: el caso de Cataluña (1999-2003)”. *Revista de Estudios Políticos* [En línia]. Núm. 175, pàg. 145-175. bit.ly/2LmNzhV

- HALLIN, Daniel C.; MANCINI, Paolo (2004): *Comparing media systems: three models of media and politics*. Cambridge (Regne Unit): Cambridge University Press.
- HALLIN, Daniel C.; MANCINI, Paolo (2017): “Ten years after *Comparing media systems*: What have we learned?”. *Political Communication* [En línia]. Vol. 34, núm. 2, pàg. 155–171. bit.ly/2Y6rbzl
- JARIA, Jordi (2015): “La independència com a procés constituent. Consideracions constitucionals sobre la creació d’un estat català”. *Revista d’Estudis Autònoms i Federals* [En línia]. Núm. 22, pàg. 184–218. bit.ly/2Z3w2yF
- KEATING, Michael (1996): *Nations against the state: the new politics of nationalism in Quebec, Catalonia and Scotland*. Basingstoke (Regne Unit): Palgrave Macmillan.
- KEATING, Michael (1997): “Stateless nation-building: Quebec, Catalonia and Scotland in the changing state system”. *Nations and Nationalism* [En línia]. Vol. 3, núm. 4, pàg. 689–717. bit.ly/2XLZs7u
- KEDOURIE, Elie (1985): *Nacionalismo*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales.
- KETTNER-HØBERG, Helle (2014): “The coverage of the Catalan conflict and nationalism in the Danish newspaper Politiken”. *Catalan Journal of Communication and Cultural Studies* [En línia]. Vol. 6, núm. 1, pàg. 133–142. bit.ly/2LmOe2T
- LEJARZA, Adrián; OTEO, Martin; ZABALLA, Jokin; LEÓN, José Manuel (2015): “Análisis de marcos interpretativos del proceso de independencia de Cataluña”. *Inguruak* [En línia]. Núm. 59, pàg. 23–47. bit.ly/2XKYngf
- LIÑEIRA, Robert; CETRÀ, Daniel (2015): “The independence case in comparative perspective”. *The Political Quarterly* [En línia]. Vol. 86, núm. 2, pàg. 257–264. bit.ly/2XKqs7I
- LÓPEZ-MERI, Amparo (2015): “Redes sociales y campañas electorales: Twitter como fuente informativa en las elecciones catalanas del #25N”. *Comunicació: Revista de Recerca i d’Anàlisi* [En línia]. Vol. 32, núm. 2, pàg. 115–137. bit.ly/2XFTchE
- LÓPEZ-RABADÁN, Pablo; DOMÉNECH-FABREGAT, Hugo (2018): “Instagram y la espectacularización de las crisis políticas. Las 5W de la imagen digital en el proceso independentista de Cataluña”. *El Profesional de la Información* [En línia]. Vol. 27, núm. 5, pàg. 1013–1029. bit.ly/2NZxaC7
- MARCO PALAU, Rosa de les Neus (2018): *La Construcció del relat alemany sobre el procés català: anàlisi de l’agenda, dels frames i del discurs per part dels mitjans de comunicació escrits d’Alemanya, 2010–2015* [En línia]. Barcelona: Departament de Comunicació (UPF). Data de defensa de la tesi doctoral: 29–11–2018. hdl.handle.net/10803/664426

MAURI, Marcel; CORTIÑAS, Sergi (2014): “El director de campanya i les estratègies comunicatives i persuasives dels partits”, a PONT, Carles; CAPDEVILA, Arantxa, eds.: *Del carrer a les urnes: el dret a decidir, en campanya. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2012*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 43–70.

MICÓ, Josep Lluís; CARBONELL, Josep Maria (2017): “The Catalan political process for independence: an example of the partisan media system”. *American Behavioral Scientist* [En línia]. Vol. 61, núm. 4, pàg. 428–440. bit.ly/2XILzah

MONFERRER, Aina; BELLIDO, Teresa (2018): “Anàlisi dels discursos periodístics en premsa espanyola al voltant dels fets relacionats amb el *procés*”. *Cultura, Lenguaje y Representación / Culture, Language and Representation* [En línia]. Vol. 20, pàg. 95–111. bit.ly/2Y2UW3T

MONTAGUT, Marta (2012a): *L'agenda temàtica i la construcció de marcs interpretatius a la ràdio. El cas de la sentència de l'Estatut de Catalunya* [En línia]. Tarragona: Departament d'Estudis de Comunicació (URV). Data de defensa de la tesi doctoral: 09–07–2012. hdl.handle.net/10803/87116

MONTAGUT, Marta (2012b): “El caso de la sentencia del Tribunal Constitucional sobre el *Estatut* en la radio matinal: la ductibilidad del catalanismo político”, a CASTELLÓ, Enric, ed.: *La mediatización del conflicto político*. Barcelona: Laertes. Pàg. 79–94.

MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M. (2016): *Claiming independence in 140 characters. Uses of metaphor in the construction of Scottish and Catalan political discourses on Twitter* [En línia]. Tarragona: Departament d'Estudis de Comunicació (URV). Data de defensa de la tesi doctoral: 20–06–2016. hdl.handle.net/10803/387319

MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M.; CAPDEVILA, Arantxa (2014): “Retòrica i argumentació en els espots electorals”, a PONT, Carles; CAPDEVILA, Arantxa, eds.: *Del carrer a les urnes: el dret a decidir, en campanya. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2012*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 223–258.

MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M.; CAPDEVILA, Arantxa (2017): “La mediatización del proceso independentista de Cataluña: el rol de la metáfora en tratamiento informativo de *El Mundo*, *El País* y *La Vanguardia*”. *Dígitos. Revista de Comunicación Digital* [En línia]. Vol. 2, núm. 3, pàg. 11–35. bit.ly/2XIYQ2M

MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M.; CAPDEVILA, Arantxa (2018): “Argumentació i metàfora en els espots electorals”, a CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles; BESALÚ, Reinald; MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M., eds.: *Eleccions de to plebiscitari. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2015*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 99–126.

MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M.; GRAU-MASOT, Josep Maria; CAPDEVILA, Arantxa (2019): “La articulación de la influencia en Twitter ante el anuncio de la Ley del Referéndum en Cataluña”. *El Profesional de la Información*. [En línia]. Vol. 28, núm. 3, pàg. 1–17. bit.ly/33urpza

MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M.; MONTAGUT, Marta; CAPDEVILA, Arantxa (2018): “The process en route: the metaphor of the journey as the dominant narrative for the political discourse in Catalonia”. *Critical Discourse Studies* [En línia]. Vol. 15, núm. 5, pàg. 517–539. bit.ly/2XVeqDL

OBRADORS, Matilde; MAURI, Marcel; CORTIÑAS, Sergi; PONT, Carles (2012): “El director de campanya i les estratègies comunicatives i persuasives dels partits”, a CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles, eds.: *La campanya fragmentada. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2010*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 39–66.

ORDEIX, Enric; GINESTA, Xavier (2014): “Political engagement principles as the basis for new regional self-determination processes in Europe: the case of Catalonia”. *American Behavioral Scientist* [En línia]. Vol. 58, núm. 7, pàg. 928–940. bit.ly/2NY3vcr

ORRIOLS, Lluís; RODON, Toni (2016): “The 2015 Catalan election: the independence bid at the polls”. *South European Society and Politics*. Vol. 21, núm. 3, pàg. 359–381.

PALÀ NAVARRO, Gemma (2018): “‘A punt’. Anàlisi del relat televisiu de TV3 sobre la mobilització ciutadana de la Diada Nacional de Catalunya del 2016”. *Comunicació. Revista de Recerca i d’Anàlisi* [En línia]. Vol. 35, núm. 1, pàg. 27–45. bit.ly/2Shi0Xv

PERALES-GARCÍA, Cristina; XAMBÓ, Rafael; XICOY, Enric (2012): “La crisis del modelo de estado. La sentencia del Estatut de Cataluña y el 10J”, a CASTELLÓ, Enric, ed.: *La mediatización del conflicto político*. Barcelona: Laertes. Pàg. 61–78.

PERALES-GARCÍA, Cristina (2014): “Despite Scotland’s response, Catalonia still aspires towards independence”. *International Journal of Media & Cultural Politics* [En línia]. Vol. 10, núm. 3, pàg. 331–336. bit.ly/2xPYCYa

PERALES-GARCÍA, Cristina; PONT-SORRIBES, Carles (2017): “Estudio de la representación del Proceso catalán en la prensa internacional (2010–2015)”. *Mémoire(s), identité(s), marginalité(s) dans le monde occidental contemporain* [En línia]. Núm. 18. bit.ly/2NZXR9Q

PERALES-GARCÍA, Cristina; PONT-SORRIBES, Carles (2018): “The Spanish-Catalan political crisis as represented in the UK, French and German Press (2010–2017)”. *ESSACHESS. Journal for Communication Studies* [En línia]. Vol. 11, núm. 2(22), pàg. 147–162. bit.ly/2LVIqgo

PERALES-GARCÍA, Cristina; THOUVEREZ, Ludivine (2014): “Building Spanish and Catalan identity in the debate on banning bullfighting”. *Catalan Journal of Communication and Cultural Studies* [En línia]. Vol. 6, núm. 1, pàg. 55–73. bit.ly/2JITE57

PERELLÓ SOBREPÈRE, Marc (2018): *The use of new media and ICT by social movements in contemporary processes of political activism* [En línia]. Barcelona: Departament de Comunicació i Relacions Internacionals (URL). Data de defensa de la tesi doctoral: 21-12-2018. hdl.handle.net/10803/664631

PÉREZ-CURIEL, Concha; GARCÍA-GORDILLO, Mar (2018): “Política de influencia y tendencia *fake* en Twitter. Efectos postelectorales (21D) en el marco del *Procés* en Catalunya”. *El Profesional de la Información* [En línia]. Vol. 27, núm. 5, pàg. 1030–1040. bit.ly/2Jyindn

PONT SORRIBES, Carles; ALONSO, Felipe; GILI, Ricard; MERCADER, Albert (2016): “L’articulació del discurs i el clima d’opinió de la *Tardor Catalana* a les tertúlies de Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio”. *Informe CAC 2016. IX convocatòria dels Ajuts a la recerca sobre comunicació audiovisual* [En línia]. Barcelona: Consell Audiovisual de Catalunya. bit.ly/2YX0Voi

PONT, Carles; CAPDEVILA, Arantxa, eds. (2014): *Del carrer a les urnes: el dret a decidir, en campanya. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2012*. Barcelona: Documenta Universitaria.

PONT-SORRIBES, Carles; CORTIÑAS-ROVIRA, Sergi; MAURI, Marcel; ALONSO-MARCOS, Felipe (2018): “Is there americanization in Catalan election campaigns? A decade of electoral communication strategies from postmodernist perspective”. *American Behavioral Scientist* [En línia]. Vol. 62, núm. 3, pàg. 375–390. bit.ly/2JCX4pK

PONT-SORRIBES, Carles; PERALES-GARCÍA, Cristina, eds. (2018): *Anàlisi de la presència i construcció del relat del context sociopolític de Catalunya (2010–2015) a la premsa internacional* [En línia]. Barcelona: Institut d’Estudis de l’Autogovern (Generalitat de Catalunya). bit.ly/2LWHVTh

PRADO, Emili (2015): “The press in Catalonia: between the digital challenge and nation building”. *Media, Culture and Society* [En línia]. Vol. 37, núm. 1, pàg. 134–143. bit.ly/2LkZnRX

PUJADAS, Eva; XIFRA, Jordi (2014): “Framing the relationship between Catalonia and Spain: a semio-narrative analysis of the 2012 Catalan election campaign ads”. *American Behavioral Scientist* [En línia]. Vol. 58, núm. 7, pàg. 880–897. bit.ly/2XUhNum

RAFFIO, Valentina; CORTIÑAS-ROVIRA, Sergi; MAURI, Marcel; MERCADÉ, Albert; GILI, Ricard (2018): “El director de campanya i les estratègies comunicatives i persuasives dels partits”, a CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles; BESALÚ, Reinald; MORAGAS-FERNÁNDEZ, Carlota M., eds.: *Eleccions de to plebiscitari. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2015*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 49–74.

SERRANO, Ivan (2013): “Just a matter of identity? Support for independence in Catalonia”. *Regional and Federal Studies* [En línia]. Vol. 23, núm. 5, pàg. 523–545. bit.ly/32rrggg

SORIANO, Imma (2012): “El fin de los toros: del derecho animal al debate identitario”, a CASTELLÓ, Enric, ed.: *La mediatización del conflicto político. Discursos y narrativas en el contexto español*. Barcelona: Laertes. Pàg. 155–169.

SUP PARK, Chang (2013): “Does Twitter motivate involvement in politics? Tweeting, opinion leadership, and political engagement”. *Computers in Human Behavior* [En línia]. Vol. 29, núm. 4, pàg. 1641–1648. bit.ly/2xZZs4R

TÀRREGA, Mariola (2017): *The practice of political public relations in Catalonia and Scotland* [En línia]. Edimburg, Regne Unit (Queen Margareth University). Data de defensa de la tesi doctoral: desconeguda. bit.ly/2NXMbUU

THOUVEREZ, Ludivine; PERALES-GARCÍA, Cristina (2016): “La dispute identitaire espagnole et catalane à propos des corridas”. *Émulations* [En línia]. Núm. 16, pàg. 79–88. bit.ly/2GfiwQR

TUDELA, José (2016): “El derecho a decidir y el principio democrático”. *Teoría y Realidad Constitucional* [En línia]. Núm. 37, pàg. 477–497. bit.ly/2JyPFcu

VALERA-ORDAZ, Lidia (2018): “Medios, identidad nacional y exposición selectiva: predictores de preferencias mediáticas de los catalanes”. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* [En línia]. Núm.164, pàg. 135–154. bit.ly/2XMHf9Z

VERGE, Tània; BESALÚ, Reinald (2012): “El tractament de les enquestes als mitjans de comunicació”, a CAPDEVILA, Arantxa; PONT, Carles, eds.: *La campanya fragmentada. Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes de 2010*. Barcelona: Documenta Universitaria. Pàg. 239–272.

XAMBÓ, Rafel; PERALES, Cristina; XICOY, Enric (2014): “La confrontació per l'opinió pública. Els editorials dels diaris sobre la Diada de Catalunya de 2012”. *Arxius de Ciències Socials* [En línia]. Núm. 30, pàg. 109–128. bit.ly/32EyGgq

